

DE MUURBLOEM, ZEER ZELDZAAM, MAAR VRIJ GEMAKKELIJK TE KWEKEN

De "wilde" Muurbloem is een vaste, groenblijvende, houtige plant met goudgele tot oranjegele bloemen. De plant kan wel 90 cm hoog worden en de bloemen zijn de grootste van alle Nederlandse cruciferen. Na de bloei in de voorzomer rijpen de zaden in hauwen die wel 7,5 cm lang kunnen worden. De bloemen schijnen een aangename geur te hebben.

Deze "wilde" soort is eigenlijk één der oudste sierplanten en er wordt wel aangenomen dat de plant alleen in het Oostelijk Middellandse Zeegebied echt wild is. De Romeinen hebben de plant mogelijk in vele delen van Europa geïntroduceerd. Omdat de Muurbloem nogal koudegevoelig is, komt de soort in Noord Europa niet voor. Nederland is de noordgrens van het areaal. De plant kan bij ons tot de zeer zeldzamen gerekend worden. De Muurbloemzaden die veel in tuincentra verkocht worden geven de bekende kweekvormen. Deze planten onderscheiden zich van de "wilde" doordat ze tweejarig zijn, een roodbruine tot bijna purpere bloemkleur bezitten en niet houtige stengels en korte hauwen hebben.

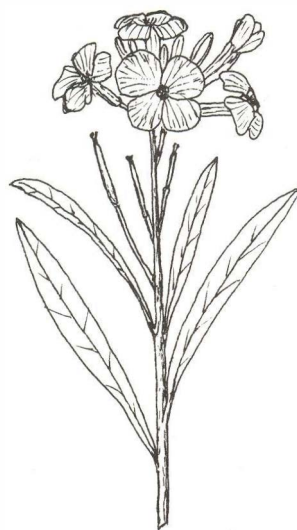
Waarom zo uitvoerig geschreven over deze zeer zeldzame plant?

Toen ik in de zomer van 1987 met vakantie in de Eifel was, had ik onder meer het voornemen wat zaad te bemachtigen van deze plant. In het begin van deze vakantie kwam ik ze al veel in zaad tegen op de oude muren van Monschau, maar de zaden leken mij nog te onrijp. Later vond ik ze ook nog veel op de bouwvallen van het amphitheater te Trier. **Ogenschiijnlijk** eveneens met onrijpe zaden. Omdat ik weer terug naar huis moest, werden er toch een paar grote hauwen afgeplukt en meegenomen. Thuisgekomen werden de "onrijpe" zaden direct door Klaas Koning in Lisse gezaaid en binnen enkele weken waren tot mijn verbazing volop kiemplantjes aanwezig.

Na verspenen werden de voorspoedig groeiende planten op 2 verschillende plaatsen in mijn tuin gezet. In mei 1988 hadden de planten al een hoogte van 50 tot 75 cm bereikt en ik verwachtte al bloei. Maar de bloeitijd verstreek zonder succes en ik begon al op de voorzomer van 1989 te hopen. Wie schetst mijn verbazing toen een klein aantal planten vanaf half september voorzichtig in bloei kwam en dat deze zelfde planten op het moment dat ik dit schrijf (januari 1989) nog steeds in bloei staan!

Mij viel op dat de eerste bloemen meer de tint hadden van de kweekvorm (wat roodbruin) en de latere bloemen echt het geel van de "wilde" soort. Er worden ook hauwen gevormd, maar tot zaadvorming komt het niet, mogelijk omdat de bijen en hommels nu ontbreken.

Ik blijf de planten voorlopig in mijn tuin nauwlettend volgen!

Is deze winterbloei van de Muurbloem zo bijzonder? Navraag bij Douwe de Graaf, hoofdredacteur van het Natuurhistorisch Maandblad van Limburg, die de Muurbloemen op de oude stadsmuren van Maastricht kent, leverde op dat ook daar de plant bloeit in zachte winters op beschutte plaatsen. Overigens las ik in jaargang 40 (1951) van genoemd tijdschrift dat de Muurbloemen op de stadsmuren van Maastricht niet uniform zijn. Er zijn daar eigenlijk 2 enigszins verschillende vormen te zien met verschillen in kleur, bloemknoppen, breedte kroonbladen, al of niet overlappen kroonbladen, meer of minder gele bloemen, stevigere of slappere planten. Mogelijkis kruisbestuiving met tuinplanten de oorzaak.

Waar komt de Muurbloem in ons land nog voor?

Het meest is ze nog te vinden op zachte kalkspecie bovenop spleten in oude muren en ruïnes in het gebied van de grote rivieren en de kust. In onze omgeving werd ze vermeld voor Rijsburg (kerkmuur) en Voorhout (Ruïne Teylingen): 1895. De planten zijn daar verdwenen door restauratiewerkzaamheden. Ook is er een opgave van de Grote Kerk te Haarlem (1877), maar alleen de naam van de plant leeft nog voort op het uithangbord van een antiquair die een zaak heeft in een pandje tegen de Bavokerk. Alleen op de Ruïne Brederode te Santpoort, al waargenomen in 1833, komt de Muurbloem nog steeds voor.

In een Haarlems Dagblad uit maart 1984 las ik iets over de restauratie van de Brederodepoort waarop de zeldzame muurvegetatie met Muurbloem voorkomt. Na eerst wel 2 jaar nagedacht te hebben gaf de Gebouwendienst het volgende advies: "weghalen van de Muurbloemen die in de weg zitten en tijdelijk beneden oppotten. De plant moet zo veel mogelijk met de kalk en stenen waarop hij wortelt van zijn plaats worden gelicht".

Hoe de planten weer teruggezet worden vermeldt dit verhaal niet, maar zeker is dat een mortel vervaardigd uit zand en schelpkalk (uit België) gebruikt zal worden om de planten weer vast te zetten op de muur.

Of deze operatie gelukt is moet u ter plekke maar eens bekijken.

Literatuur

E.J. Weeda, 1987. Nederlandse oecologische flora 2

S. Segal, 1962. De floristiek van oude muren. Gorteria 1: 71 - 74

J.M.de Graaf

-o-o-o-o-o-o-o-

EEN LEUKE PLANTENVONDST IN DE NOORDDUINEN

Via een buurtbewoner werd ik opmerkzaam gemaakt op een bijzondere plant, die groeide in de omgeving van de Duindamseslag in de Noordduinen ten noorden van Noordwijk. Het bleek om een vrij forse plant te gaan met behaarde, vrij grote bladeren en blauwe bloemen ter grootte van zo'n 7 à 8 mm. De volgende dag op 4 mei jl. ben ik zelf een kijkje gaan nemen op de groeiplaats van deze plant en tot mij grote verrassing trof ik een vrij groot aantal planten aan van de Groene Ossetong (*Pentaglottis sempervirens*).

Het betreft hier een zogenaamde stinseplant. Stinseplanten groeien veelal op oude buitenplaatsen en zijn vroeger (soms al tijdens de middeleeuwen) uit andere streken van Europa hier heen gebracht. In elk geval gaat het om planten die oorspronkelijk niet uit Nederland afkomstig zijn, maar zich op bepaalde beschutte plaatsen behoorlijk hebben weten in te burgeren.

In het boek "Stinzenplanten" van Piet Bakker en Evert Boeve las ik over deze plant het volgende: "Landelijk gezien is de Groene Ossetong zeer zeldzaam; na 1950 is ze slechts in zes uurhokken in het midden van het land waargenomen, steeds op buitenplaatsen. De plant is oorspronkelijk inheems in Zuidwest-Europa, namelijk in Portugal, Spanje en het zuidwesten van Frankrijk. In Noordwest-Europa en in Noord-Italië is ze ingeburgerd. De oudste vindst in Nederland "in het Wild" dateert van 1911 op de Schovenhorst bij Putten. Dit is opmerkelijk gezien het feit dat de soort al sinds 1594 als sierplant in Nederland wordt gekweekt. Van de buitenplaats Gunterstein te Breukelen is de plant pas in 1942 voor het eerst vermeld, doch ze groeide daar waarschijnlijk reeds veel langer. De Groene Ossetong wordt ook nu nog als tuinplant gekweekt. Af en toe vindt verwildering plaats".

Meer gedetailleerde gegevens over de oorspronkelijke groeiplaats zijn te vinden in de uitvoerige Spaanse flora "Guia de campo de las floras de Espana, Portugal y Sudoeste de Francia" van Polunin en Smythies, Barcelona 1981.

Hoe deze plant hier in de duinen terechtgekomen is, is moeilijk te zeggen, maar zij vormt in elk geval een opmerkelijke verschijning.

Kees Verweij.